

Häftan med järnvägsanknytning i posthistorisk serie

34. Posten vid Nora-Karlskoga och Vikern-Möckelns järnvägar
35. Posten vid järnvägarna Strömtorp-Otterbäcken och Gullspång-Torved
36. Posten vid järnvägen Hässleholm-Kristianstad
37. Posten vid järnvägen Hässleholm-Veinge
38. Posten vid järnvägen Eslöv-Kristianstad
39. Posten vid järnvägen Kristianstad-Brösarp
40. Posten vid järnvägen Lund-Harlösa
41. Posten vid järnvägen Ystad-Sankt Olof
42. Posten vid järnvägen Brösarp-Ystad
43. Litet om posten vid Inlandsbanan
46. Posten vid järnvägen Norrköping-Arkösund
50. Posten vid Krösnabanan (Ålmeboda-Karlskrona)
52. Om posten vid Blekinge kustbana
56. Posten vid järnvägen Dalby-Bjärsjölagård
84. Poststationer vid Nordvästra Stambanan
88. Posthistoria från Möklinta socken och järnvägen Sala-Krylbo
101. Något om posten vid järnvägen Tingsryd-Bredåkra
113. Posten vid järnvägen Malmö-Genarp
114. Posten vid järnvägen Limmared-Holsljunga
123. Poststationer vid järnvägen Uddevalla-Herrljunga
126. Posten vid smalspåret (Växjö-Västervik)
135. Poststationer vid järnvägen Bränninge-Väderstad
139. Posten vid järnvägen Norrköping-Valdemarsvik
141. Om post vid järnvägen Jönköping-Gripenberg
153. Posten vid järnvägen Malmö-Ystad
154. Posten vid järnvägen Börringe-Östratorp
156. Posten vid järnvägen Borås-Ulricehamn
157. Posten vid järnvägen Malmö-Simrishamn
159. Posten vid järnvägen Kristianstad-Älmhult
164. Landsbygdspost vid Mariestad-Kinneulle järnväg
165. Posten vid järnvägen Hästveda-Karpalund
172. Poststationer vid järnvägen Älmhult-Sölvesborg
174. Landsbygdspost vid järnvägen Trollhättan-Nossebro
181. Om posten vid järnvägen Kilafors-Söderhamn
187. Om posten vid Norbergs järnväg
188. Posten vid järnvägen Eslöv-Ystad
190. Något om posten vid Nordmark-Klarälvens järnväg
191. Om posten vid Karlstad - Munkfors' järnväg
192. Posten vid Skåne-Smålands järnväg, södra delen
197. Om posten vid järnvägen Örebro - Svartå
206. Om posten vid Mellersta Östergötlands järnväg

Häftena kan rekvireras från Erik Lindgren, tel 0470-19354

E r i k L i n d g r e n

POSTEN VID JÄRNVÄGEN NORRKÖPING-ARKÖSUND

Information om häften i posthistorisk serie

Häften i den posthistoriska serien görs för hand från början till slut. De kan därför sinsemellan vara något olika och var för sig ha ett eller annat skönhetsfel. Upplagan är mycket låg, beroende på efterfrågan. Den varierar i allmänhet mellan 10 och 30 exemplar. Förlagorna skrivs med Amstrad ordbehandlare PCW 8512 och tillverkas i efterfrågat antal utöver sju sk pliktexemplar med hjälp av en bordskopiator Mita DC 1001. Skulle det exemplar Du har fått i Din hand vara ofullständigt eller felaktigt, ber jag Dig vara vänlig sända mig det för utbyte.

Erik Lindgren

I N N E H Å L L

Arkösund	sid 23	Mem	sid 9
Dagsberg	17	Rönö	12
Furingstad	6	Svenneby	20
Gottenvik	23	Tåby	7
Häradshammar	19	Vikbolandet	15
Höckerstad	18	Å	15
Isnäs	23	Åsvittinge	10
Jonsberg	21	Örnebo	22
Kuddby	11	Östra Husby	14
Kättinge	20	Östra Stenby	13

Inledning

Utöver den sydöstliga sträckningen till Valdemarsvik av järnvägen från Norrköping, berörd i posthistorisk skriftserie nr 139, byggdes en järnväg mera österut med Arkösund som ändpunkt. I ett brev den 7 april 1893 från Norrköping-Söderköping-Wikbolandets-Jernvägs-Byggnad till poststyrelsen anmälde C A R Rothigius att bansträckan mellan Norrköping och Söderköping skulle kunna öppnas för allmän trafik den 1 december samma år och sträckningen mellan Kummelby och Arkösund den 1 november 1894. I brevet förde han frågan om en postkupé på tal, en fråga som löstes i den fortsatta skriftväxlingen, bland annat på grund av postdirektör Ernst Wennströms förslag den 20 april 1893 (dnr Tfk 1893-649). Frågan om poststationer i stationsbyggnaderna löstes också, men inte så snabbt. I särskilda avsnitt i detta häfte berättas om var och en av de skilda stationerna. Inledningsvis skall blott sammanfattningsvis nämnas något om de inte så självklara förändringar som berörde orterna utmed järnvägen.

*På begäran af Herr
justitieborgmästaren C. A. R. Rothigiuss för
ni härmed upplysa, att längden af
jernvägselinien Norrköping - Söderköping är 15200 meter
" Norrköping - Kummelby " 6350 "
" Kummelby - Arkösund " 47025 "*

Norrköping den 13 April 1893

NORRKÖPING-SÖDERKÖPING-WIKBOLANDETS-
JERNVÄGS-BYGGNAD

A. Lindgren

I ett brev till poststyrelsen den 19 december 1893 hemställde postdirektör Wennström om att från och med 1894 års ingång dra in karrpostföringen mellan Norrköping och Söderköping samt om att på järnvägen låta använda en postiljonskupé i ett tåg i vardera riktningen. Därmed var frågan om postföring på den för användning klara sträckan mellan de båda städerna löst, men för ändring av postföringen utmed de fortsatta bansträckningarna behövdes efter hand flera beslut. Mindre etapper blev färdiga, togs i bruk sedan man beslutat i olika fall. I Kummelby grenade sig banorna. Därifrån till Östra Husby kunde man öppna posttrafik den 1 oktober 1894, medan järnvägsbolaget föreslog ett provisorium på den vidare sträckan till Häradshammar i ett brev till postinspektionen den 14 augusti 1894:

"Dock torde icke något hinder möta att stationsmästaren å Östra Husby medelst dressin eller gångbud å den redan skenlagda banan fortskaffar posten vidare till Häradshammar och den person, som där sköter posten f n".

Här kan inskjutas att lantpoststationen i Häradshammar hade öppnats vid 1892 års ingång. Postledningen fann inte någon anledning att följa järnvägsföretagets förslag genom att ändra på den redan inrättade landsvägspostföringen dit. I ett brev den 29 augusti 1894 redovisade postinspektionen till poststyrelsen de förändringar av poststationsbeståndet och i postföringen som föranleddes av att posttrafiken överfördes på järnvägen. Postinspektionen hemställde i sin redovisning

"att poststationer inrättas vid å linjen Norrköping-Söderköping belägna trafikstationen Kummelby, från vilken bibana till Vikbolandet utgår, samt vid sagda bibana belägna trafikstationen Östra Husby ävensom vid anhaltstationen Åsvittinge, men att däremot poststationen i Kuddby, vilken ligger i omedelbar närhet av järnvägsstationen därstädes, måtte bibehållas å dess nuvarande plats och med samma föreståndare, som nu innehar densamma, att samtidigt indrages dels nuvarande poststationen i Östra Husby, dels ock karrpostföringen å linjen Östra Husby-Söderköping samt

att med indragning av postföringen med häst och åkdon tre gånger i veckan å sträckan Norrköping-Östra Husby av linjen Norrköping-Jonsberg, dylik postföring fortfarande må äga rum å återstående delen av linjen, nämligen mellan Östra Husby och Jonsberg med oförminskat antal veckoturer"

Järnvägssträckan öppnades för allmän trafik den 8 september 1894 men man väntade till den 1 oktober med att genomföra ändringarna för postens del. En extra kommunalstämma med Östra Stenby församling sju dagar senare påtalade som

"högeligen önskvärt att poststation inrättades vid Östra Stenby järnvägsstation". I den därefter följande ansökan förenade sig en del av invånarna i Kuddby socken, vilka hade fått sämre postförhållanden på grund av ändring av landsvägspostföringen. Efter postinspektörens tillstyrkan beslöt poststyrelsen att en förenad post- och järnvägsstation skulle öppnas i Östra Stenby med 1895 års ingång.

Norrköping—Östra Husby.

(Ö. D.)

(Från den 1 januari 1895.)

Fkmp. Tåg 15.		Denna spalt läses nedifrån och uppåt.
7,35	Norrköping	12,43
8,1	Kummelby	12,25
8,35	Åsvittinge	11,50
8,55	Kuddby	11,34
9,6	Östra Stenby	11,21
9,24	Östra Husby	11,0
		Tåg 16. Fkmp.

När järnvägen växte vidare österut hade följande hållplatser och stationer planerats: Häradshammar, Hyllinge, Svenneby, Kättinge, Jonsberg, Öbnebo och Arkö. Det fanns inte underlag nog för poststationer vid samtliga, men med tiden inrättades sådana vid de flesta.

Naturligt hade det varit att förena post och järnväg i Jonsberg. Föreståndaren för den dåvarande lantpoststationen där flyttade strategiskt, innan tågen började gå, sin handelsrörelse till järnvägsstationens närhet och fick därmed behålla sitt uppdrag i postverkets tjänst mot att han avsgiftsfritt hämtade och lämnade posten vid stationen. Även lantpoststationen i Häradshammar fick vara kvar på samma betingelser och endast i Arkö tillkom en förenad poststation när den avslutande järnvägssträckan togs i bruk den 15 juni 1895. Ändstationen fick namnet Arkösund på grund av ett beslut i maj 1895. Framställningar förelåg samtidigt om att flera poststationer skulle inrättas vid järnvägen. Efter prövning av poststyrelsen tillkom på så sätt poststationen i Kättinge den 1 december 1895, i Furingstad den 1 maj 1904 i Svenneby så sent som den 1 maj 1915 samt i Öbnebo den 1 juni 1919. Om dessa och av järnvägen i övrigt berörda poststationer berättas i avsnitten

i det följande. Jag har funnit det angeläget att också berätta om övriga poststationer på Vikbolandet, nämligen lantpoststationerna Dagsberg, Mem och Å. Dessa redovisas i anslutning till de järnvägsstationer, varifrån posten expedierades, medan järnvägsstationerna redovisas i riktning från väster mot öster. Kummelby redovisas i häftet om järnvägen Norrköping-Valdemarsvik.

Furingstad (Furingstads socken)

I ett brev till poststyrelsen den 2 september 1900 skrev Carl Boström i egenskap av kommunalstämmans ordförande i Furingstad bl a följande:

"Med anledning av inom kommunen väckt förslag om att här vid Furingstad, liksom å de flesta andra stationer vid Norrköping-Söderköping-Vikbolandsjärnvägen kunna få inrättad en poststation, så får jag vördsammast anhålla få upplysning om, vad Kungl. Poststyrelsen anser eller fordrar för garanti från kommunens sida för upprättandet av en poststation här vid Furingstad den 1 nästa januari".

Under den följande remissbehandlingen konstaterade tf postmästare Thure Wikander i Norrköping, "att trafiken vid Furingstad är högst obetydlig och mindre än vid de andra hållplatserna, som hava poststationer, samt att trafikchefen, som för övrigt ej hade något att erinra mot inrättandet av en poststation vid Furingstad, likväl höll före att poststationens skötande skulle överlämnas åt hustru Stål på det banvakten Ståls tid ej för mycket skulle inkräkta på postgöromålen"

En gift kvinna var vid den tiden inte myndig och vidare gällde att omyndiga personer inte fick antas till poststationsföreståndare. Även andra skäl talade för att poststyrelsen vid föredragning den 2 oktober 1900 fann att framställningen inte borde föranleda till vidare åtgärd.

En förnyad framställning drygt tre år senare ledde till poststyrelsens beslut den 12 april 1904 att en poststation skulle öppnas i järnvägsstationen den 1 maj 1904. Förhållandena hade ändrats och nu var Albin Jansson ansvarig för trafiken i Furingstad. Han antogs till poststationsföreståndare och fick för den delen av arbetet 180 kr i årsarvode. När hans fru Ida tog över efter 30 år hade kvinno-

emancipationen kommit långt och sedan halvtannat decennium var lagen hävd om att gift kvinna inte var myndig. Sålunda kunde Ida Johansson antecknas som ansvarig för posten i Furingstad under åren 1934-1937, varefter ansvaret vilade på följande järnvägsanställda: Karl Ivar Vigren (1937-1940), Emmy M Adolfsson (1940-1943), Göta R Pettersson (1943), Karl Einar Nilsson (1943-1946), Lilian M Andersson (1946-1947) och Greta L Rosén (1947-1957). Poststationen drogs in med januari månads utgång 1957.

Poststation önskad i Tåby

En extra kommunalstämma hölls i Tåby den 29 maj 1903, varvid kyrkoherden J Fr Holmberg utsågs att "jämte stämmans ordförande sätta sig i förbindelse med Kungl. Poststyrelsen i och för erhållande av en poststation i närheten av Tåby kyrka eller på annat sätt försöka ordna de postala förhållandena inom Tåby kommun". De utsedda tog god tid på sig och inte förrän den 11 december 1903 dagtecknade de den två foliosidor långa framställningen. De framhöll bl a att församlingen själv hade måst bestrida alla omkostnader för att hämta posten i Söderköping, dit avståndet från kyrkan uppgavs vara fem kilometer. Postmästare C A Ljungberg i Söderköping tillstyrkte inrättande av en poststation och kronofogden uttalade bl a "att för den händelse Kungl. Poststyrelsen skulle finna skäligt bifalla gjord framställning om poststations inrättande vid Furingstads anhaltstation å Norrköping-Söderköping-Vikbolandets järnväg, ett postbud till Tåby har 2 kilometer närmare från Furingstad än från Söderköping".

När postinspektör Adolf Malmgren avgav sitt yttrande den 14 maj 1904, hade en poststation funnits i Furingstad under 14 dagar och han hänvisade till denna för Tåby-bornas postärenden. Han tillade:

"Då helt nära Tåby socken äro belägna flera postanstalter, såsom postkontoret i Söderköping och poststationerna i Mem och Åsvittinge, och bekväma tillfällen att utväxla post således icke synas saknas för socknens invånare, anser jag mig icke kunna tillstyrka inrättande av poststation vid Tåby kyrka".

Även den av kommunalstämman föreslagna lösningen med lantbrevbäring förkastades av postinspektören med hänvisning till att förslaget inte vunnit stöd av tillfrågade

landstatstjänstemän. Poststyrelsen lämnade framställningen utan åtgärd vid föredragning den 20 maj 1904.

Vid den ordinarie kommunalstämman den 17 december 1907 beslöt man på nytt "att ingå till Kungl. Generalpoststyrelsen med vördsam anhållan om inrättande av en poststation".

Uttåg af protokoll, hållet vid
ord. kommunalstämman med Tåby
kommun den 17 Dec. 1907.

§ 11.

Besluts att ingå till Kungl. Generalpoststyrelsen med vördsam anhållan om inrättande af en poststation vid Tåby kyrka dels på grund af det långa afståndet till Söderköpings postkontor eller Memns poststation, 6 kilometer, och dels på grund af svårigheten för gångposten att kunna hemföras urstan hela sockens post, hvilken numera, då hvarje family har minst en tidning, är från år väsentligt ökas.

Som ofvau
J. Fr. Holmberg.
Ordf.

Justerat: A. Blidberg A. J. Andersson.

Denna gång redovisade postmästare Ljungberg en annan uppfattning än fyra år tidigare och konstaterade efter undersökning att trafiken var för ringa för att motivera en poststation. Efter återremiss från postinspektionen uttalade sig Ljungberg för lantbrevbäring och poststyrelsen beslöt den 24 april 1908 att lantbrevbäring med tre turer i veckan skulle inrättas på en omkring sex kilometer lång linje Söderköping - Tåby kyrka. Till lantbrevbärare antogs Otto Vilhelm Skärlina, som fick en krona i ersättning för varje tur fram och åter. Detta var embryot till en senare långt vidare utbyggd lantbrevbäring från Söderköping.

Mem (Tåby socken)

Ehuru poststationen inte på något sätt hade anknytning till förgreningen västerut vid Kummelby av Vikbolandsjärnvägen har jag funnit anledning att i detta häfte också nämna något om poststationen i Mem i det inre av Slätbaken med öppen förbindelse mot Östersjön. Bakgrunden till dess tillkomst är något annorlunda än för de flesta andra poststationer. Samarbetet mellan olika samhällsorgan kom klart till synes när den ifrågasattes.

I november 1883 underrättade generaltullstyrelsen i ett brev poststyrelsen om behovet av en poststation för att förbättra postförbindelserna för tullkammaren i Mem. Däri framhölls att postföringskostnaderna skulle kunna begränsas om postföraren tilläts att färdas på kanalbanken under sin färd från Söderköping. Ett sådant medgivande ansågs även lända till fördel inte bara för kanalbolaget utan även för "den icke obetydliga handels- och sjöfartsrörelsen vid Mem".

Postförbindelsen med Mem var ordnad genom lösväskor, som hämtades tre gånger i veckan. Dessa tillhörde baron von Saltza, slussinspektor Funck, konsul Graf och tullkammaren. Den statistik som postmästaren i Söderköping tog upp, visade att åtta dagars post till Mem omfattade 65 vanliga brev, 6 värdebrev, 8 dagliga tidningar och 26 veckotidningar. Under sommarid antogs antalet vanliga brev vara minst dubbelt så stort.

Sedan slussinspektor Funck meddelat, "att gående personer äga att avgiftsfritt passera på dragvägen å kanalbanken

utefter Göta kanal", beslöt poststyrelsen att en poststation skulle inrättas i Mem från den 1 april 1884. Extra poliserna Samuelsson och Strömvall fick teckna kontrakt med postverket om daglig gående postföring mellan Söderköping och Mem. Telegrafstationens föreståndare i Mem, fröken Maria Wahlström, blev ortens första poststationsföreståndare med 240 kr i årsarvode. Poststationen bibehölls till och med 1950 och hade utöver fröken Wahlström följande ordinarie innehavare: brädgårdsinspektör Anders Petter Svensson (1887-1890), lotsförman Sven Petter Lindström (1890-1915) och fröken Elsa Karolina Lindström (1915-1950).

		Söderköping—Mem.						
		(Gångpost.)						
		(Från den 1 april 1884.)						
S.	M.T.O.Th.F.L.	—	7,30	} 0,5	Söderköpings postkontor	S.M.T.O.Th.F.L.	3,15	—
S.	M.T.O.Th.F.L.	8,45	8,0			Mems poststation	S.M.T.O.Th.F.L.	—
		9,15	—					

Gångposten från Söderköping till Mem gick alla dagar sedan en poststation hade öppnats i Mem den 1 april 1884.

Åsvittinge (Kuddby socken)

Kyrkoherde K G Borg samt tre andra representanter för Konungsunds församling begärde i ett brev den 16 augusti 1894 till postinspektionen i Norrköping att få en poststation "vid järnvägsstationsplatsen Åsvittinge för såvitt vi ej fortfarande kunna få påräkna kärrpost från Norrköping med bibehållande av adressen Norrköping". Omedvetna om att avtal förbereddes om en förenad post- och järnvägsstation lanserade de förre båtsmannen Nils Gustaf Larsson Ärlig som föreståndare för den önskade poststationen. Det blev i stället järnvägens stationsföreståndare Carl Johan Hedin som fick ansvaret för posten i stationshuset den 1 oktober 1894. Banvakten Carl Fredrik Eriksson tog över för en kort period från den 12 mars 1906 och därefter vilade ansvaret för posten på följande järnvägsanställda: Carl Georg Georgzén (1906-1908), Johan Hjalmar Pettersson (1908-1911), Carl Evald Carlsson (1911-1917), Carl Johan Berg (1917-1924), P J Hellström (1924-1929), Hedvig Hellström (1929-1944), Svante Bengtsson (1944-1948), Aina Hallstén (1948), Anders Hallstén (1948-1949) och Ester Johansson (1949-1960). Poststationen drogs in den 31 oktober 1960.

Kuddby (Kuddby socken)

Poststyrelsen redovisade i ett brev till landskansliet i Linköping den 10 december 1874 de kontrakt om postföring resp uppehållande av befattningar som poststationsföreståndare vilka godkänts att gälla från 1875 års ingång, då ansvaret för kronobrevbäringen i Östergötland överläts på postverket. Enligt detta skulle sex nya poststationer öppnas inom Lösings, Björkekinds och Östkinds häraders fögderi, nämligen i Kuddby, Å, Rönö, Jonsberg, Kvarsebo och Dagsberg. Till föreståndare för poststationen i Kuddby hade utsetts klockaren och skolläraren Fredrik A Forsberg. Hans årsarvode hade fastställts till 200 kr, det högsta inom fögderiet. Kollegerna i Å fick t ex bara 50 kr och i Rönö 100 kr för motsvarande uppgifter.

Med oförändrat årsarvode tog Ida Forsberg över poststationen den 1 maj 1879. När tågen började gå kunde fröken Forsberg ha blivit uppsagd, men en tacksam kundkrets lade sig ut för henne och poststationen förenades inte med järnvägen förrän tolv år efter att tågen börjat gå. Ida Forsberg gjorde sig mycket omtyckt och när hon drog sig tillbaka med september månads utgång 1906, fick hon en gratifikation av postverket. Genom beslut av poststyrelsen den 29 mars 1901 hade hennes årsarvode på 200 kr förbättrats något genom att hon fick 15 kr i månaden för bestyret med transport av posten mellan järnvägen och poststationen.

Den 1 oktober 1906 förenades post och järnväg och stationsmästaren Frans David Algot Högberg fick ansvaret för samhällets postservice. Därefter vilade detta på följande järnvägsmän: Carl Otto Werner Schönberg (1912-1926), Carl A Pettersson (1926-1946) och Harald N Andersson (1946-1960). När samarbetet mellan post och järnväg upphörde, blev Ingert Carlsson poststationsföreståndare och fick tjänsten som chef för den postexpedition som ersatte poststationen den 1 april 1961. Den nya postanstaltens era blev dock ganska kort - den drogs in med mars månads utgång 1967, sedan chefsbefattningen varit vakant en tid.

Rönö (Rönö socken)

Från Kuddby utgick under en lång tidsperiod postföraren till Rönö genom Å och Östra Ny socknar. Jag väljer därför att redan här berätta om Rönö från Vikbolandsjärnvägen tämligen avlägsna poststation i det sydöstra hörnet av halvön. Med klockaren och skolläraren Olof Malmgren som föreståndare inrättades där en poststation den 1 januari 1875 som en följd av att postverket tog över ansvaret för kronobrevväringen i Östergötland. Malmgrens 32-åriga dotter Anna fick ta ansvaret för poststationen 1894 och behöll det under en tioårsperiod. År 1904 tog handlanden Karl Gustaf Flisberg över och poststationen flyttades till dennes handelslägenhet vid Linneberga. Han begärde redan i januari 1905 att bli befriad från sitt kontrakt, vilket då överflyttades på komminister Axel Sandén.

Vid detta tillfälle gjorde sig olika intressen starkt gällande och strid uppstod om var poststationen egentligen skulle ligga. Ett förslag att anta skolläraren Ivar Holmgren som föreståndare föll på att poststationen i så fall skulle flyttas två kilometer längre bort från Kuddby räknat. Komminister Sandén blev emellertid inte heller så gammal i gården, men hans efterträdare 1907, fröken Elin M Svensson var i tjänst i hela 37 år. Ester K Pettersson tog över 1944. När hon slutade 1954, hölls befattningen vakant. Man började då planera för en större omorgansering som bland annat ledde till indragning av poststationen med september månads utgång 1957. Den ersättande lantbrevbärningen kompletterades med ett postombud under tiden oktober 1957 - augusti 1972.

Kuddby—Rönö.						
(Gångpost.)						
(Från den 16 februari 1880.)						
M. Th.	—	2,30	} Kuddby poststation	S. O.	9,0	
		2,3		Å kyrka.		
M. Th.	8,30	—		Östra Ny kyrka. Rönö poststation	S. O.	3,0

Detta är tidtabellen för postföringen till Rönö efter indragning av poststationen i Å och före inrättandet av poststationen i Höckerstad. Inramade tiduppgifter avser tidpunkter mellan kl 1800 och 0600.

Östra Stenby (Östra Stenby socken)

Ett antal medlemmar av Östra Stenby församling undertecknad den 15 februari 1892 ett följebrev till poststyrelsen med ett utdrag av protokollet vid en extra kommunalstämma åtta dagar tidigare. Med en rad argument hade stämman uttalat sig för en poststation vid Östra Stenby kyrka eller i dess närhet. Under den följande remissbehandlingen blev argumenten delvis motsagda av postmästare Nils Jacobson i Östra Husby. Sedan även postmästare Gustaf Adler i Norrköping motsatt sig förslaget i ett brev den 15 mars 1892, beslöt poststyrelsen att ärendet inte skulle föranleda vidare åtgärd. Sockenborna fick vänta tills järnvägen hade öppnats för trafik. Poststationen ingick dock inte i de ursprungliga planerna men efter särskild framställning medgavs en förenad poststation med 1895 års ingång.

... Som fråga blifvit värdet om inrättandet af en postexpedition vid Östra Stenby hällplats å tillt. halvöns banan, för Stenbyns för gemensamheten här med förklara att, dant en sädig uttattning af fentio hemmar från postverket till försändelse förändringen för hällplatsen, Stenbyn är sädlig tillförsändelse hemmar att öfversta postövermännen dantädel gemensamt beträffande de postspåransvarspörödeln. Norrköping den 15 Mars 1894.

Uti Norrköping—Östergötland—
Vikbolands
Jernvägsaktiebolag

C. A. Rothqvist.

Tf stationsföreståndaren Frans V Andersson fick ansvaret för poststationen från dess start, följt den 1 oktober 1895 av Johan August Bergström. Denne blev på sin post i 30 år och därefter vilade ansvaret för posten i Östra Stenby på Ture A F Söderholm (1925-1954) och May Britt Andersson (1954-1960). Poststationen drogs in den 31 oktober 1960.

Östra Husby (Östra Husby socken)

Ett kungabrev den 2 augusti 1855 gav poststyrelsen rätt att inrätta en postexpedition i Östra Husby. Med postexpedition avsågs enligt då gällande vokabulär ett postkontor av de fyra lägsta klasserna, vars föreståndare kallades postexpeditörer. Med 1882 års ingång började alla dessa postexpeditioner "av äldre slaget" benämnas postkontor. Det medförde bl a att postexpeditören Johan Henrik Allard, som var den förste postchefen i Östra Husby, fick titeln postmästare den 1 januari 1882.

Före beslutet om att öppna postexpeditionen diskuterades dess lämpligaste plats. Det fanns en grupp som talade för att den borde förläggas till Gottenviks säteri, men Östra Husby segrade, kanske delvis på grund av att sökandena förband sig att hålla med lokal. En sk dubbel postgång inrättades mellan Norrköping och Östra Husby. Med dubbel menades att posten fördes två gånger i veckan. Enligt rutinen värvades postförare genom entreprenadauktion. En sådan hölls i Östra Husby sockensal den 5 november 1855 och det lägsta anbudet stannade vid 230 riksdaler banko för helt år. Johan Henrik Allard blev utnämnd till chefs-tjänsten av poststyrelsen redan den 27 september, men bl a frågan om postföring försenade starten och postexpeditionen öppnades inte förrän den 10 december 1855. Allard kom från Tjällmo till Östra Husby redan 1835 och var organist och skollärare. Han behöll lärartjänsten vid sidan om postsysslan till 1868 och fortsatte som organist till 1884. Han efterträddes 1886 av Nils Petter Jacobson, som fick uppleva att postkontoret (som det benämndes sedan 1882) degraderades till en poststation från den 1 april 1892. Det hade varit en kostsam inrättning och kostnaderna för postkontoret översteg summan av där sålda frimärken.

Kungörelse,

angående indragning af postkontoret i Östra Husby samt öppnande af poststationer.

Vid utgången af innevarande mars månad kommer postkontoret i *Östra Husby* att mot en poststation utbytas.

Den 1 nästinstundande april öppnas poststation i *Långåskans* inom Jemtlands län. Stockholm, af Kongl. Generalpoststyrelsen, den 29 mars 1892.

E. VON KRUSENSTJERNA.

Till föreståndare för den ersättande poststationen antogs disponenten Axel Teodor Hallström. Efter hans död i juli 1894 frågade postmästaren i Norrköping hans änka Gustafva om hon var villig att överta poststationen. Med oförändrat årsarvode, 250 kr, antogs hon som vikarie, biträdd av 20-åriga dottern Hildegard Axeline. Då det visade sig att den sistnämnda ensam fullgjorde postgöromålen, kunde poststyrelsen inte godkänna anordningen, eftersom hon var omyndig och för perioden 15-30 september 1894 träffades avtal med handlanden Algot Ahlberg om att svara för poststationen. Den 1 oktober 1894 flyttades den till järnvägen där August Alfred Carlsson blev ansvarig för båda kommunikationsslagen. Efter honom vilade detta ansvar på Axel Gyllenhammar (1919-1944) och Nils Olof Jonsson (1944-1960). Efter järnvägsperioden tog Karin Svensson över poststationen med november månads ingång 1960 och kunde glädja sig åt att också få ansvaret när poststationen höjdes till postexpedition den 1 oktober 1962.

I samband med indragning av poststationerna i Kuddby och Kättinge den 31 mars 1967 centraliserades postutdelningen till Östra Husby och postexpeditionens namn ändrades till **Vikbolandet**. Nu blev Ingegärd Vikgren chef och fick en anseelig styrka medarbetare på grund av den centrala roll som postexpeditionen spelade för området. Med 1970-talets generella omorganiseringer benämndes postexpeditionen postkontor 1977. Den 1 november 1986 fick Gudrun Keil ta över ansvaret för service till de närmare 2000 hushåll som har postadress Vikbolandet.

Å (Å socken)

Från Östra Husby anordnades med 1875 års ingång postföring med två turer i veckan till de båda samtidigt öppnade poststationerna i Dagsberg och Å. I Å blev skolläraren S J Johansson föreståndare för poststationen med bara 50 kr i årsarvode. Hans frimärksförsäljning var inte så dålig och poststationen fanns därför inte med bland dem som anmäldes som olönsamma vid redovisning på grund av poststyrelsens besparingscirkulär i september 1875. Att poststationen ändå blev indragen tidigt hänger samman med grannförsamling-

arnas agerande och kronobetjäningens önskan om ändrad postgång. Kronolänsman von Delvig föreslog redan innan poststationen var ett halvt år gammal att den skulle dras in samtidigt som en poststation föreslogs bli öppnad i Östra Ny. Vid den följande utredningen erinrade poststationsföreståndare Johansson om den uppfattning som en representant för poststyrelsen hade företrätt när den nya organisationen planerades. Denne hade föreslagit "Å såsom i alla avseenden mera lämplig och berättigad till poststation än Östra Ny". Invånarna i den sistnämnda socknen hade för övrigt inte så lång väg att gå till poststationen i Kuddby.

Statistiken för poststationen i Å under dess första tio månader visade bland annat att utöver värdebrev och paket hade därifrån skickats "16 utrikes brev, 55 tjänstebrev, 907 vanliga brev och 21 returbrev". Bland ankommen post till Å nämndes 118 utrikes brev och 2100 vanliga brev. I en särskild inlaga kämpade kommunrepresentanter och samhällsföreträdare i Å för att få behålla poststationen. Kronofogden Hjalmar Persson var emellertid obeveklig. I sitt långa yttrande den 9 december 1875 menade han att Å socken kunde "bekvämligen begagna sig av poststationen i Kuddby, som är belägen på ett avstånd av endast 0,4 mil, då en allmänt begagnad gångväg anlitas". Han hävdade också att en poststation borde inrättas såväl i Konungsund som i Östra Ny med samtidig indragning av poststationerna i Å och Dagsberg. Han fick medhåll från invånare i Kuddby, Östra Ny och Konungsund, vilka trodde sig "vara bäst i stånd till att bedöma och uträkna vad som i detta hänseende är för orten förmånligast".

Postmästare Philip Cederborg i Söderköping bemötte den felaktiga uppgiften om avståndet mellan Å och Kuddby. Han visste att det inte fanns fler kronotjänstemän i Östra Ny än i Å socken och kunde inte förorda flyttning av Å poststation till Östra Ny. På motsvarande sätt var postmästare Henrik Allard i Östra Husby emot flyttning av Dagsbergs poststation till Konungsund.

Poststyrelsen fann vid föredragning av det komplicerade ärendet den 15 maj 1876 ingen giltig anledning att inrätta poststationer i Konungsund eller Östra Ny men kunde på grund av ett uttalande av landskansliet i Linköping besluta att såväl poststationen i Dagsberg som den i Å

skulle dras in med september månads utgång 1876 med samtidig utökning av postföringen mellan Östra Husby och Söderköping från två till tre turer i veckan.

Dagsberg (Dagsbergs socken)

Klockaren och skolläraren K A Andersson blev föreståndare för poststationen i Dagsberg som öppnades med 1875 års ingång som en följd av att postverket övertog ansvaret för kronobrevbäringen i Östergötland. Han kunde inte glädja sig särskilt länge åt sitt årsarvode på 150 kronor, för poststationen drogs in den 30 september 1876. Mera om bakgrunden till denna förändring har berättats i närmast föregående avsnitt om poststationen i Å. Kommunalstämman i Dagsberg i september 1876 beslöt framföra önskemål till poststyrelsen om befrielse av avgift för den lösväska som expedierades från postkontoret i Norrköping såsom ersättning för den indragna poststationen. Detta tillgodsågs inte men senare beslöt en kommunalstämma att organisten som fungerade som kommunombud skulle från mottagare eller avsändare ta ut fem öre för varje brev som expedierades med lösväskan. Det var ett kännbart tillägg för brevskrivarna, eftersom portot för ett inrikes normalbrev på den tiden var tolv öre.

Försök att återfå poststationen i Dagsberg kröntes så småningom med framgång till skillnad mot vad invånarna i Å fick uppleva. Skolläraren Johan Rudolf Appelkvist utsågs sålunda till föreståndare för den poststation som öppnades den 1 februari 1915 trots att trafikunderlaget inte beräknades vara särskilt stort. Hans årsarvode blev 240 kronor, vilket ungefär svarade mot 1915 års frimärksförsäljning. Appelkvist följdes 1919 av handlanden Josef Djerf, som ansvarade för poststationen till 1943. Hans hustru Frida Djerf blev den siste ordinarie föreståndaren (1943-1949), varefter befattningen hölls vakant i väntan på omorganisation av postgången. När denna kunde genomföras, drogs poststationen in den 31 augusti 1951.

Höckerstad (Östra Ny församling)

I avsnittet om Å har jag berättat litet om hur invånare i Östra Ny församling tävlade om att få en poststation 1876, då indragning av poststationen i grannsocknen Å förbereddes. Det lyckades ju inte, men nära tre decennier senare var man framgångsrik. Kommunalstämman den 19 december 1904 beslöt att göra framställning till poststyrelsen i ärendet genom kantor Karl Norlén och J W Molin. De daterade brevet till poststyrelsen den 23 januari 1905. I februari anmälde några sockenbor att den föreslagna platsen för poststationen, Höckerstad, var olämplig och önskade i stället att Brunby (Östermem) skulle bli förlägningsplatsen. Efter en tämligen omfattande remissomgång kunde postinspektionen redovisa ärendet till poststyrelsen den 22 juni 1905. Därvid stannade man för Höckerstad invid Östra Ny kyrka som den lämpligaste platsen, en uppfattning som också hade biträtts av berörd landstatstjänsteman. Poststyrelsen beslöt på grundval härav att öppna en poststation med namnet Höckerstad den 1 augusti 1905. Till föreståndare antogs fröken Sofia Hedlund med 150 kr i årsarvode. Postföringen gick tre dagar i veckan i varje riktning mellan Kuddby och Rönö över Å och Höckerstad.

Ankomst, kl.	Afgång, kl.	Nymil.	(Denna spalt läses nedifrån och uppåt.)		
			D a g a r.	Ankomst, kl.	Afgång, kl.
57.					
Kuddby—Rönö.					
(Från den 1 augusti 1905.)					
—	9,30	0,9 1,5 2,4	Kuddby poststation	M. O. F.	7,0
10,15	11,15		Å kyrka och skola	M. O. F.	5,15
1,30	—		Höckerstads poststation	M. O. F.	—
			Rönö poststation (Slottsbrink)	M. O. F.	3,0

I tidtabellen för postföringen mellan Kuddby och Rönö från den 1 augusti 1905 har Höckerstad tillförts som poststation, dock utan lägesangivning som man gjort för Rönö. Med petit-stil anges orter som inte hade poststationer, i detta fall Å.

Sofia Hedlund avlöstes 1918 av Carl David Ahl och därefter ansvarade följande personer för poststationen till dess indragning den 30 september 1957: Sven A Hedlund (1921-1926), A T Petersson (1926-1934) och Hilmer Petersson (1934-1957).

Häradshammar (Häradshammars socken)

I Häradshammar fanns en poststation före järnvägens tillkomst. Den hade öppnats med 1892 års ingång, sedan en extra kommunalstämma den 14 juni 1891 hade beslutat att ingå till poststyrelsen med begäran om en poststation vid kyrkan. Folkskolläraren Karl Viktor Thomasson blev föreståndare med 175 kr i årsarvode.

95.					
Norrköping—Jonsberg.					
(Från den 1 januari 1892.)					
S. O. F.			Nymil.		T. Th. L.
—	8,0		2,5	Norrköpings postkontor.....	9,0
11,30	12,30		0,4	Östra Husby postkontor.....	4,30
1,0	1,15	2,1	1,7	Häradshammars poststation (vid kyrkan)	3,45
3,45	—		4,6	Jonsbergs poststation	—

Tillkomsten av poststationen i Häradshammar föranledde denna nya tidtabell. Med petit-stil angavs ofta poststationernas lägen.

När järnvägen byggdes, begärde bygdens företrädare att få behålla poststationen vid kyrkan. Det gick för sig efter prövning men Thomasson måste förbinda sig att utan höjning av årsarvodet också svara för transporter mellan tågen och poststationen. Efter framställning lyckades han få detta arvode höjt till 300 kr från 1907 års ingång.

Från och med 1911 förenades poststationen emellertid med järnvägen och Carl A Pettersson blev ansvarig för både post och järnväg. Han avlöstes redan den 1 augusti 1912 av Johan Edvard Resén som blev kvar till 1926. Då var J E Andersson föreståndare under en kort period och därefter ansvarade följande järnvägsanställda för posten i Häradshammar till nedläggningen den 31 oktober 1960: Sten Nilsson (1926), Karl A Hallberg (1926-1929), Johan H Ringman (1929), Sixten F Nilsson (1930-1932), Allan L Johansson (1932-1940), Carl Ivar Vigren (1940-1948) och Astrid Vigren (1948-1960).

Svenneby (Häradshammars socken)

Det gick omkring två decennier efter järnvägens tillkomst innan invånarna i trakten av Svenneby kunde få förbättrad postservice. Efter kontakt med järnvägsbolaget beslöt poststyrelsen den 23 mars 1915 att en poststation skulle öppnas i Svenneby hållplats. Följande järnvägsanställda platsvakter resp banvakter ansvarade för posten till nedläggningen den 31 oktober 1960: Adolf Stendahl (1915-1919) Johan Karlsson (1920-1921), Knut Andersson (1921-1939 och 1944-1949), Hildur Andersson (1939-1944), Olga Pettersson (1949-1950), Rosa Pettersson (1950-1955) samt Anna-Lisa Eriksson (1955-1960).

Kättinge (Häradshammars socken)

Postinspektionen i Norrköping hade inte tänkt sig att öppna en poststation i Kättinge stationshus när järnvägen öppnades för allmän trafik. Emellertid vände sig företrädare för Häradshammars socken i ett brev i juli 1895 till poststyrelsen med anhållan att oavsett postinspektionens inställning få en poststation också i Kättinge. Mot ansökan vände sig under remissbehandlingen bl a poststationsföreståndare Bergengren i Jonsberg, som bland skälen för avstyrkande anförde följande:

"Dessutom får jag anmärka mot ansökningskrivelsen det en stor del av där upptagna personer hava närmare till Jonsbergs poststation än till Kättinge. Av åberopade 'Ev. Tallbe van Block, kammarharre och innehavare av Broxvik m fl Egendomar 12 mantal Jonsbergs socken' är endast 2 1/4 mantal Broxviks, medan övriga fideikommissen tillhörande egendomar äro utarrenderade och till stor del hava närmare till Jonsbergs poststation än till Kättinge. En del äro belägna söder om poststationen och måste för att komma till Kättinge gå via Jonsbergs poststation".

Även K V Thomasson i Häradshammars var emot tanken på en poststation i Kättinge, men efter kontakt med järnvägsbolaget beslöt poststyrelsen att en förenad post- och järnvägsstation skulle öppnas i Kättinge och vara i verksamhet "endast så länge postgöromål vid stationen uppehålls utan särskild kostnad för postverket".

Poststationen öppnades den 1 december 1895 med Erik Nordlindh som ansvarig. Han avlöstes av Carl Otto Verner Schönberg i november 1900 och trots den nyssnämnda klausulen fick poststationen vara kvar även efter det att arvode för själva postsysslan utbetalades till föreståndaren. Carl Arvid Pettersson, som förut varit poststationsföreståndare i Häradshammars avlöste Schönberg den 1 augusti 1912 och därefter vilade ansvaret för posten på följande järnvägsanställda: Einar E Ekstam (1926-1930), Carl O Carlsson (1930-1932), Adolf F Carlsson (1932-1940), Lars A Johansson (1940-1951) och Stig R Almqvist (1951-1960).

Med trafikens upphörande förvandlades den förenade poststationen till en s k lantpoststation den 1 november 1960. Anna-Lisa V Eriksson fick ansvaret för denna och fick också uppleva dess indragning med mars månads utgång 1967.

Jonsberg (Jonsbergs socken)

Med fröken Eva Swartz som föreståndare öppnades en poststation i Jonsberg vid 1875 års ingång. Hon lyckades samma år få årsarvodet höjt från 150 till 200 kr men skrev till poststyrelsen den 1 juli 1876 med uppsägning av kontraktet på grund av att hon under den följande vintern inte skulle vistas inom socknen. Landskansliet föreslog på förfrågan att fröken Jenny Julia Lovisa Lewin från Görstorp skulle anställas med ett till 250 kr höjt årsarvode. Det skulle emellertid innebära att poststationen flyttades omkring en halv mil från Jonsbergs kyrka. Postmästare Henrik Allard i Östra Husby tyckte att den föreslagna platsen inte var bra för flertalet församlingsbor och föreslog i stället att förlägga poststationen till handelslägenheten Eriksberg i kyrkans närhet. Handelsföreståndaren Johan Göransson blev då antagen till poststationsföreståndare från den 5 oktober 1876. Efter hans död den 11 maj 1879 övertog hans syster Anna Maria Göransson befattningen. Hon följdes redan 1881 av handlanden Karl Johan Dahl. Det blev därefter täta byten med Karl Oskar Pettersson som föreståndare 1885-1892 och Carolina Peterson 1892-1894. Den sistnämndas efterträdare L Bergengren skrev den 9 maj 1895 till postinspektionen och anmälde att han beslutat flytta sin handelsrörelse till Jonsbergs järnvägsstation och bad att få behålla be-

fattningen som poststationsföreståndare. Han hade blivit varslad om att frånträda befattningen när tågtrafiken skulle börja. Då han nu erbjöd sig att utan avgift för postverket hämta och lämna posten vid tågen beslöt poststyrelsen att inte förena poststationen med järnvägen.

Först med Bergengrens avgång ur tjänst blev post och järnväg förenade i Jonsberg från och med maj 1913. Därefter ansvarade följande järnvägsanställda för postservice till poststationens indragning den 31 oktober 1960 i samband med att trafiken upphörde: August Karlsson (1913-1933), Svante Bengtsson (1933-1944), Hugo Carlsson (1944-1950), Artur Nilsson (1950-1952), Franziska Eriksson (1952-1957) och Greta Pettersson (1957-1960).

Öbnebo (Jonsbergs socken)

Det skulle dröja länge efter tågstart innan någon poststation öppnades i Öbnebo. Och när den väl kom till stånd den 1 juni 1919, förenades den inte med järnvägen utan fick sin plats i handelsboden, där Carl David Svensson blev poststationsföreståndare.

Redan den 29 juni 1915 undertecknade ett stort antal personer i Görstorp, Brytsebo, Öbnebo, Gottenvik och Isnäs ett brev till poststyrelsen med anhållan "att snarast möjligt poststation måtte öppnas vid Öbnebo anhaltstation å Norrköping-Arkösundsbanan". Postmästaren i Norrköping tillstyrkte framställningen och poststationsföreståndarna i Jonsberg och Arkösund hade inga egentliga invändningar. Däremot ansåg kronolänsmannen inte att det fanns något behov av en poststation i Öbnebo och på postdirektionens förslag lämnade poststyrelsen ärendet utan åtgärd.

Två ytterligare hänvändelser ledde emellertid till att avtal tecknades med handlanden Carl David Svensson om att handha en poststation i Öbnebo från och med den 1 juni 1919 som nämnts inledningsvis (dnr I b 1919:719). Han fick 240 kr i årsarvode jämte ett dyrtidstillägg på 120 kr. Poststationen är mycket svårdokumenterad för ortstämpelsamlade filatelisterna. Detta beror på att dess namn ändrades redan den 1 december 1919. Postmästaren i Örebro hade påtalat ofta förekommande förväxling av Örebro med Öbnebo vid sortering av post och efter kontakt med ortnamnskommissionen beslöt poststyrelsen att ändra poststationens namn till **Gottenvik**.

Handlanden Karl Henry Lindström övertog poststationen i Gottenvik 1932 men sade upp avtalet till utgången av 1938. Vid detta tillfälle uppgav trafikchefen vid trafikförvaltningen Östergötlands Smalspåriga Järnvägar "att järnvägen fortfarande vore intresserad för förening av poststationen ifråga med hållplatsen, som benämnes Öbnebo". Trafikförvaltningen gick med på att ändra järnvägshållplatsens namn till Gottenvik. Efter undersökning beslöt poststyrelsen den 24 oktober 1938 att poststationen skulle förenas med järnvägsstationen vid det följande årsskiftet. När det kom till kritan, som man säger, ändrades emellertid inte hållplatsens namn till Gottenvik utan till **Isnäs**, som därmed blev poststationens namn med 1939 års ingång. Detta beslut fattades så sent som den 7 december 1938 i samförstånd med Järnvägsstyrelsen, Telegrafstyrelsen och järnvägsföretaget. Intill poststationens indragning den 31 juli 1954 svarade följande järnvägsanställda för posten i Isnäs: Maria Yxberg (1939-1942), Svea Nilsson (1942-1951) och May Britt Andersson (1951-1954).

Arkösund (Jonsbergs socken)

Den 27 maj 1895 kunde postinspektionen i östra distriktet informera poststyrelsen om att järnvägens trafikstation vid Arkö skulle benämnas Arkösund. Poststyrelsen beslöt därefter att den förenade poststation som inrättades också skulle få namnet Arkösund. Den öppnades den 15 juni 1895 med stinsen Karl A Lindgren som föreståndare. Efter honom vilade ansvaret för posten i Arkösund på följande järnvägsanställda: Karl Luthander (1897-1900), Knut Högberg (1900-1919), Carl Ivar Carlsten (under kort period av 1901), August Carlsson (1919-1926), Carl O V Schönberg (1926-1940), Johan E Rosén (1940-1941), Lilly Herrström (1941-1952) och Birger Gustafsson (1952-1960). Efter trafiknedläggningen den 31 oktober 1960 blev poststationen kvar som icke förenad med Greta Söderholm som föreståndare och under det sista året Birgitta Svanberg. Poststationen drogs in den 31 augusti 1972. De fem följande åren fanns ett postombud under tiden 1 juni - 31 augusti varje år med Rolf Henriksson som ansvarig.

I boken "Posten i Samhället" (ISBN 91970657-2-2) berättas i två avsnitt ett par incidenter som rör postföringen på Vikbolandet 1886 och 1891 (uppslagsord Rönö i ortregistret). Boken som gavs ut till Postens 350-årsjubileum innehåller många berättelser av allmänt intresse och kan rekommenderas åt dem som vill fördjupa sig i svensk posthistoria på gräsrotsnivå. Den finns att låna på de flesta större och medelstora bibliotek.